

Buiten leren

in, met en van de natuur!

aanbod
secundair onderwijs
schooljaar 2018-2019



Bulskampveld Beernem

De Blankaart Woumen (Diksmuide)

De Gavers Harelbeke - Deertlijk

De Nachtegaal De Panne

De Palingbeek Zillebeke (Ieper)

Zwin Natuur Park Knokke-Heist

MOS duurzame scholen straffe scholen

www.klasbakken.be



Voorwoord

Beste leerkracht,

Zoek je een boeiende, actieve en tegelijkertijd leerrijke activiteit in de natuur voor jouw leerlingen? Je vindt zeker uw gading in het aanbod van de zes provinciale bezoekerscentra. Voor elke regio een centrum en voor elke graad een uitgebreid aanbod om onderzoekend te leren in de natuur. Meerdere thema's komen aan bod en met elke module behaal je meerdere – ook vakoverschrijdende – eindtermen! Ook onze MOS-begeleidster heeft een aanbod en staat je met raad en daad bij om van jouw school een straffe, duurzame school te maken. Ontdek het allemaal op de volgende pagina's. Voor de gedetailleerde beschrijving van elke module verwijst ik naar de website.

Ik wens jou en je leerlingen boeiend en verrijkend natuuronderzoek in onze provincie!

Gedeputeerde Guido Decorte

Legende



Zelf begeleiden na afspraak: € 15 voor gebruik materiaal/lokaal



Module kan op een andere locatie



Aangepaste prijs: zie per module



Seizoensgebonden: zie per module



Module duurt 3 uur



Fietstocht



Inhoud

Voorwoord	2
Legende	2
Inhoud	3
Praktisch	3
Aanbod	
Bulskampveld – Beernem	4
De Blankaart – Diksmuide-Woumen	5
De Gavers – Harelbeke - Deerlijk	6
Voormalige 'De Nachtegaal' – De Panne	7
De Palingbeek – Ieper-Zillebeke	8
Zwin Natuur Park - Knokke-Heist	9
In de kijker	10
MOS versterkt je school	11
Contactgegevens centra	12

Praktisch

Enkele gegevens die voor alle activiteiten gelden tenzij een icoon in de tabel het anders aangeeft – raadpleeg hiervoor de legende op blz. 2:

- **Duur:** 2 of 2 ½ uur afhankelijk van de gekozen module. De tabletexcursies in de Palingbeek duren 3 uur.
- **Grootte van de groep:** maximum 25 deelnemers
- **Prijs begeleiding:** € 60 - een icoon geeft aan of een andere prijs van toepassing is. In het Zwin Natuur Park: € 60 + € 4 toegangsprijs/ll. (indien reservering 3 weken op voorhand, anders € 5/ll.).
- **Begeleiding:** veel modules kunnen enkel onder begeleiding van het bezoekerscentrum, een icoon geeft aan wanneer je ook zelf kunt begeleiden. Dan betaal je € 15 voor gebruik van het materiaal/lokaal.
- **Seizoen:** de meeste modules zijn het hele jaar door mogelijk, een icoon geeft aan als dat niet zo is.
- Omdat verplaatsingen voor een klas niet altijd evident zijn, is het voor sommige modules mogelijk die in de buurt van de school te reserveren: **Natuur- en MilieuEducatie op locatie** dus. Een icoon geeft aan voor welke modules dit kan.





Bulskampveld

www.west-vlaanderen.be/bulskampveld

4

doelgroep	module
1ste graad	
	Beheer en beleef de heide > begeleid uitvoeren van beheerwerken in de heide
	Kennismaking met het VOC > begeleid bezoek aan het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren
	Koken met kruiden > kennismaking met de kruidentuin en aansluitende kookworkshop
	Op stap met de natuurgids > interactieve natuurwandeling met seizoensgebonden thema's naar keuze
	Veldwerk bos > vergelijkende biotoopstudie tussen bos en open veld
	Veldwerk landschap > steropdracht waarbij alle facetten van het landschap onderzocht worden
2de graad	
	Beheer en beleef de heide > begeleid uitvoeren van beheerwerken in de heide
	Kennismaking met het VOC > begeleid bezoek aan het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren
	Koken met kruiden > kennismaking met de kruidentuin en aansluitende kookworkshop
	Op stap met de natuurgids > interactieve natuurwandeling met seizoensgebonden thema's naar keuze
	Veldwerk ecologie > onderzoek naar de samenhang van de (a)biotische factoren van een ecosysteem
	Veldwerk water > ongewervelden wijzen ons op de kwaliteit van het water
	Duurzaam water > experimenteel onderzoek: invloed van abiotische factoren op het leven in een pool
3de graad	
	Beheer en beleef de heide > begeleid uitvoeren van beheerwerken in de heide
	Kennismaking met het VOC > begeleid bezoek aan het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren
	Koken met kruiden > kennismaking met de kruidentuin en aansluitende kookworkshop
	Op stap met de natuurgids > interactieve natuurwandeling met seizoensgebonden thema's naar keuze
aanvragen op maat	
	Leerkrachten en directies > pedagogische studiedag op maat
	Leraren in opleiding > ondersteuning NME-bachelorproef of onderzoeksopdracht
	Leraren in opleiding > Natuurstudiedag op maat

 februari-april, telkens op vrijdagmiddag van 13.45 tot 15.45 uur

 Koken met kruiden: € 60 + € 1,5/l.
 Beheer en beleef de heide: € 30

De modules vinden plaats op maandag, dinsdag en donderdag (met uitzondering van 'Beheer en beleef de heide').

Wist je dat?

Er in het Bulskampveld een gratis uitleendepot is voor heel wat veldwerkmateriaal.


Reserveren en info, contacteer het bezoekerscentrum (zie laatste pagina)

Beschrijving van de modules: www.klasbakken.be

De Blankaart

www.blankaart.be

5

doelgroep	module
1ste graad	
	Amai, mijn botten: natuurbeheer met klasse! > Hoe belangrijk is natuur? En wat doen we ermee? Handen uit de mouwen voor meer en beter!
	Het spook van De Blankaart > 3 groepen, 3 locaties, 3 verhalen en 3 zoekopdrachten; maar vooral: wie van de drie is het?
	Loeren in de broeken > De vallei anders bekeken: zappend in één der grootste Vlaamse overstromingsgebieden...
	Moord in de poel > detectivespel naar het leven in en rond een poel (voor BSO)
	Veldwerk bos > vergelijkende biotoopstudie tussen bos en open veld
2de graad	
	Amai, mijn botten: natuurbeheer met klasse! > Hoe belangrijk is natuur? En wat doen we ermee? Handen uit de mouwen voor meer en beter!
	Op stap met de natuurgids > met focus op water als sleutel voor natuurvoordelen en klimaatbuffering > ... in combinatie met fluisterboot
	Veldwerk ecologie > onderzoek naar de samenhang van de (a)biotische factoren van een ecosysteem
	Veldwerk water > Ongewervelden wijzen ons op de kwaliteit van het water.
3de graad	
	Amai, mijn botten: natuurbeheer met klasse! > Hoe belangrijk is natuur? En wat doen we ermee? Handen uit de mouwen voor meer en beter!
	Op stap met de natuurgids > met focus op water als sleutel voor natuurvoordelen en klimaatbuffering > ... in combinatie met fluisterboot

 **Op stap met Natuurgids + de fluisterboot: € 110 voor ½ dag**

Kom 'op de koffie'!

Regelmatig stellen we ons aanbod voor. Indien hiervoor interesse, geeft u ons een seintje?
Dan nodigen we u uit op de eerstkomende sessie.

Reserveren en info, contacteer het bezoekerscentrum
(zie laatste pagina)



Beschrijving van de modules: www.klasbakken.be



doelgroep	module
1ste graad	
B-stroom	Arboretum challenge > boeiend spel waarbij kinderen de wonderen van het bos ontdekken aan de hand van een iPad
	Moord in de poel > detectivespel naar het leven in en rond een poel
	Veldwerk bos > vergelijkende biotoopstudie tussen bos en open veld
	Veldwerk landschap > steropdracht waarbij alle facetten van het landschap onderzocht worden
2de graad	
	Veldwerk ecologie > onderzoek naar de samenhang van de (a)biotische factoren van een ecosysteem
	Veldwerk water > ongewervelden wijzen ons op de kwaliteit van het water
3de graad	
	Klimaatwandeling > interactieve wandeling met uitdagende werkvormen
leerkrachten	
	Pedagogische studiedag op maat

Wist je dat...

... er in De Gavers een gratis uitleendepot is voor heel wat veldwerkmaterialen?

... PRNC De Gavers een waaier aan sportmogelijkheden biedt.

... PRNC De Gavers een leerrijke dag aanbiedt waarbij sport en natuureducatie elkaar afwisselen.

Reserveren en info, contacteer het bezoekerscentrum

(zie laatste pagina)



Beschrijving van de modules: www.klasbakken.be

doelgroep	module
1ste graad	
	Duinenreservatenspel > educatief spel rond natuurbeheer en natuurbehoud
	iPad wandeling Westhoek > een landschapswandeling met I-pad in 340 ha duinen
 NIEUW	Kruien in zee > de lln. gaan in zee met waadpak en steeknet en maken kennis met levende garnalen, krabben en ervaren dat afval deze dieren bedreigt (kan enkel 2 uur vóór en 1 uur na laagwater)
NIEUW (na 16/04/19)	Kustexplo > Grote groepen gaan uitdagingen aan om zoveel mogelijk te weten te komen over strand en zee (maximum voor 75 leerlingen)
	Mobiel strandlabo > onderzoek van strandvondsten aan de vloedlijn
	Oosthoekduinen > een geleide wandeling
NIEUW	Op weg naar 2030 > ontdek de duurzame ontwikkelingsdoelen voor 2030 en zie de link met het klimaat (€ 0,5/ll. - in de tuin) (duurt 1 uur)
	Strandwandeling > elk getij brengt nieuwe aanspoelsels op het strand
	Westhoekreservaat > een geleide wandeling in 340 ha duinen
	Zeesnuisteren > strandvondsten worden in het labo van dichterbij bekeken
2de graad	
	Hoe duinen groeien > geleide wandeling van strand tot polder
 NIEUW	Kruien in zee > de lln. gaan in zee met waadpak en steeknet en maken kennis met levende garnalen, krabben en ervaren dat afval deze dieren bedreigt (kan enkel 2 uur vóór en 1 uur na laagwater)
	Mobiel strandlabo > onderzoek van strandvondsten aan de vloedlijn
	Oosthoekduinen > een geleide wandeling
	Strandwandeling > elk getij brengt nieuwe aanspoelsels op het strand
	Veldwerk water > ongewervelden wijzen ons op de waterkwaliteit van een duinenpoel
	Veldwerk ecologie > onderzoek naar de samenhang van de (a)biotische factoren van een ecosysteem
	Westhoekreservaat > een geleide wandeling in 340 ha duinen
3de graad	
	Hoe duinen groeien > geleide wandeling van strand tot polder
 NIEUW	Kruien in zee > de lln. gaan in zee met waadpak en steeknet en maken kennis met levende garnalen, krabben en ervaren dat afval deze dieren bedreigt (kan enkel 2 uur vóór en 1 uur na laagwater)
	Mobiel strandlabo > onderzoek van strandvondsten aan de vloedlijn
	Oosthoekduinen > beleef een interactieve wandeling
	Strandwandeling > elk getij brengt nieuwe aanspoelsels op het strand
	Westhoekreservaat > een geleide wandeling in 340 ha duinen
hogescholen	
	Studiedag en vorming op maat

Reserveren en info, contacteer het bezoekerscentrum

(zie laatste pagina)



Beschrijving van de modules: www.klasbakken.be

De Palingbeek

www.west-vlaanderen.be/palingbeek

8

doelgroep	module
1ste graad	
	Aan het werk op De Milieuboerderij > een dagje echt veldwerk
1ste jaar	De ransel > in het spoor van soldaat W.A. Stokes - <i>kan ook op maat voor grote groepen</i>
	Kleurrijk vilten > creatief met natuurlijk gekleurde wol
	Kennismaking met sterrenkunde > kennismaking met de ruimte en het wetenschappelijke van sterrenkunde
	Oriëntatieloop > met kaart en kompas in de hand op zoek naar een aantal gemerkte punten in het domein
	Veldwerk bos > vergelijkende biotoopstudie tussen bos en open veld (<i>look op Kemmelberg</i>)
	Veldwerk landschap > steropdracht waarbij alle facetten van het landschap onderzocht worden (<i>nu ook op Kemmelberg</i>)
2de graad	
	Hemelobjecten en telescopen > fenomenen in de ruimte en alles over telescopen
	Middeleeuwse Lakenmeesters > workshop met seizoensgebonden verplanten: van wol tot lepers laken
	Veldwerk ecologie > onderzoek naar de samenhang van de (ab)iotische factoren van een ecosysteem
	Veldwerk water > ongewervelden wijzen ons op de kwaliteit van het water
3de graad	
	Hemelobjecten en telescoopbouw > fenomenen in de ruimte en telescoopbouw (bij avondbezoek: waarneming)
	Veldwerk tabletexcursie Landschap > een excursie door landschap en tijd in De Palingbeek
	Veldwerk tabletexcursie Wereldoorlog I > van niemandsland naar natuurdomein
leerkrachten	
	Pedagogische studiedag op maat



Kleurrijk vilten & Middeleeuwse lakenmeesters: € 60 + € 1,5/ll.

Oriëntatieloop: volle dag: € 7,5/ll. / ½ dag: € 4,5/ll.

Uniek in 2018

'Veldwerk tabletexcursie Wereldoorlog I' en 'De Ransel' nu met bezoek aan de indrukwekkende land-artinstallatie ComingWorldRememberMe (CWWM).

Er bestaat ook een versie 'De ransel op maat' voor groepen van 125 (programma halve dag) tot 225 leerlingen (programma volle dag).

Wist je dat...

... er in de Palingbeek een gratis uitleendepot is voor heel wat veldwerkmaterialen



Reserveren en info, contacteer het bezoekerscentrum (zie laatste pagina)

Beschrijving van de modules: www.klasbakken.be

Zwin Natuur Park

www.zwin.be

9

doelgroep	module
1ste graad	
	1ste jaar Zoom in op het Zwin* > ga zelf aan de slag als onderzoeker langs een parcours met verschillende onderzoeksplekken
	2de jaar Zot van het Zwin > 5 experimenten in en om de natuur geven inzicht in de boeiende aspecten van het natuuronderzoek van de zotte professor
2de graad	
	Biodiversiteitsstudie planten > onderzoek de zonering in bepaalde delen van het intertijdengebied met zowel klassieke als moderne technieken
	Biodiversiteitsstudie vogels > observeer vogels en registreer die op waarnemingen.be
3de graad	
	Zwinbiotopentocht > tijdens een parcours van 6 km en met korte onderzoeken, ontdek je de verschillen tussen 6 biotopen
	Natuurbeheer, meneer? > maak kennis met de 'Zwinwachter' en denk na over het natuurbeheer op de lange termijn voor deze regio



van april tot oktober

* voor grotere groepen met 3 tot 6 begeleiders

Start om 9 uur, 10 uur of 13.30 uur

Voorzie aangepaste kledij voor een korte of lange buitenactiviteit, soms zijn ook laarzen vereist.

Wist je dat...

... er naast de modules nog mogelijkheden zijn: teambuilding, afvalruimactie in de Zwinvlakte, bezoek aan de multimediale tentoonstelling in het centrum en/of het huttenparcours buiten, duurzaamheidswandeling, begeleide wandeling in de Zwinvlakte

...een programma op maat voor grote groepen kan: graag 3 maand vooraf contact nemen met michel.gabriels@west-vlaanderen.be

... er een vormingsmoment voor leerkrachten voorzien is op 24 oktober 2018 (inschrijven via www.zwin.be)



Beschrijving van de modules: www.klasbakken.be

MOS

versterkt je school

Een duurzame toekomst voor onze planeet begint met het maken van bewuste keuzes. MOS helpt van je school een milieuvriendelijke en duurzame leer- en leefomgeving te maken, samen met de leerlingen, het schoolteam en het netwerk van de school. Hoe kan MOS mijn school ondersteunen?

1. Trajectbegeleiding op maat

- **Vergroening:** Denk je erover om je schooldomein een groene make-over te geven? MOS staat je bij met raad en daad bij het uitstippelen van een traject.
- **Klimaat:** MOS stimuleert en helpt scholen om hun CO₂-voetafdruk te reduceren en biedt via de klimaattrajecten ondersteuning op maat van de school.
- **Voeding:** Lekkere, gezonde en verantwoorde voeding voor mens en planeet, dat is waar we voor gaan. MOS werkt samen met verschillende partners om het voedingsbeleid op school gezond en duurzaam te maken, zowel in de keuken als in de klas.
- **Ander thema?** De MOS-ondersteuning wordt afgestemd op de noden en de vragen van de school.

2. Informatie en inspiratie

MOS informeert en inspireert over het ruime aanbod aan milieu-educatieve en duurzame initiatieven. Wil je aan de slag met uitleenmaterialen zoals de MOS-energiekoffer? Contacteer je MOS-begeleider.

3. Netwerkmomenten en vorming

Je blik verruimen en ervaringen uitwisselen met collega's uit andere scholen doe je op de netwerkmomenten, vormingen en EDO-café's. Hou de website/nieuwsbrief in de gaten.

4. Gratis op stap met de MOS-pas

MOS-scholen reizen gratis met bus of tram van de Lijn in heel Vlaanderen voor milieu-educatieve uitstappen. Lees er de handleiding op na en vraag je MOS-pas aan via www.mosvlaanderen.be

5. Meer info en inschrijven via

<https://www.west-vlaanderen.be/mos>
<https://www.mosvlaanderen.be>
<https://www.facebook.com/mosvlaanderen/>

Blijf op de hoogte via de MOS-nieuwsbrief: <http://abonneren.west-vlaanderen.be/>

In de kijker

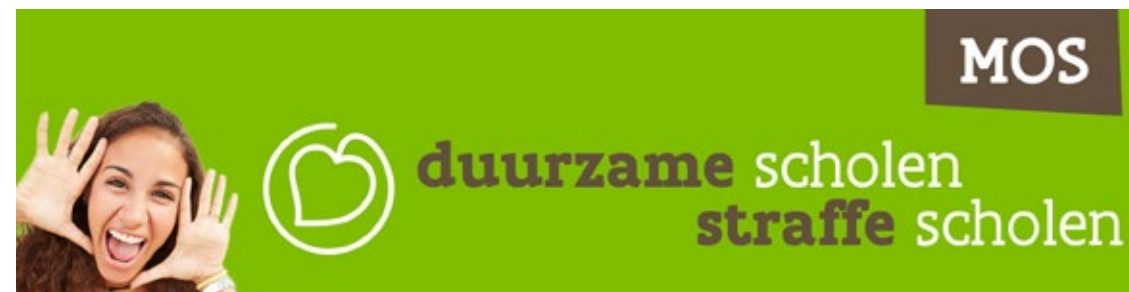
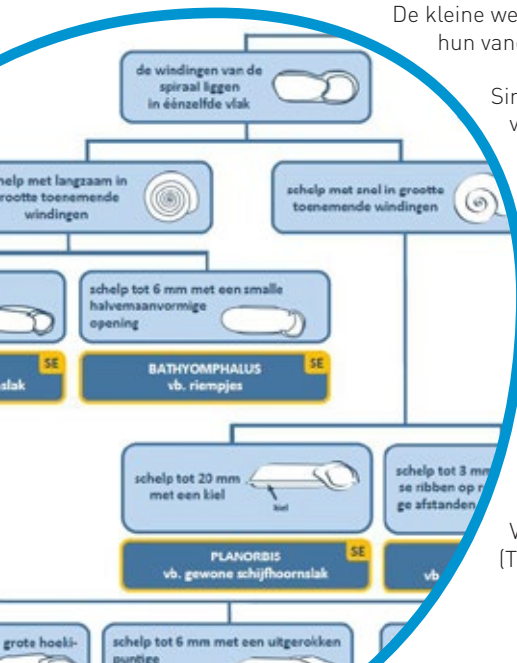
Veldwerk water met nieuwe determinatiesleutels

Een vijver, een beek en een poel vormen een habitat voor zeer diverse waterdieren. In de module 'Veldwerk water' gaan leerlingen op zoek naar al wat leeft in het water. Zowel de macro-invertebraten, de waterplanten als hun onderlinge relaties komen aan bod. De macro-invertebraten worden al meer dan 20 jaar gebruikt om de biologische kwaliteit van het oppervlaktewater in Vlaanderen te bepalen.

De kleine wetenschapper ontpopt zich in elke leerling als ze hun vangsten op naam mogen brengen.

Sinds dit voorjaar wordt er in elk bezoekerscentrum van West-Vlaanderen gewerkt met de nieuwe bundel 'Determinatie van zoetwater macro-invertebraten in West-Vlaanderen'. Met deze nieuwe sleutels kunnen leerlingen de gevonden dieren determineren tot op het niveau dat nodig is om de Belgisch Biotische Index (BBI) te bepalen. Meer dan 300 illustraties geven duiding bij de gestelde vragen. De foto's vormen een bijkomende controle om te zien of juist gedetermineerd werd. Ook de kenmerken (ademhaling, voeding, voortplanting,...) van de diertjes en de levenscyclus dat elk organisme in het water doorloopt, komen aan bod.

De determinatiesleutels zijn te koop in de West-Vlaamse bezoekerscentra en het Tolhuis (T 0800 20 021).



Contactgegevens

www.west-vlaanderen.be/bezoekerscentra

1 Bulskampveld

Bulskampveld 9
8730 Beernem
T 050 55 91 00
E bulskampveld@west-vlaanderen.be

2 De Blankaart

Iepersteenweg 56
8600 Woumen (Diksmuide)
T 051 54 59 48
E blankaart@west-vlaanderen.be

3 De Gavers

Eikenstraat 131
8530 Harelbeke
T 056 23 40 10
E gavers@west-vlaanderen.be

4 Voormalige De Nachtegaal

Olmendreef 2
8660 De Panne
T 058 42 21 51
E nachtegaal@west-vlaanderen.be

5 De Palingbeek

Vaartstraat 7
8902 Zillebeke (Ieper)
T 057 23 08 40
E bc.palingbeek@west-vlaanderen.be

6 Zwin Natuur Park

Graaf Léon Lippendreef 8
8300 Knokke-Heist
T 050 60 70 86
E info@zwin.be

MOS secundair onderwijs

Elien De Pelsmaeker – T 050 40 32 83
E elien.depelsmaeker@west-vlaanderen.be of mos@west-vlaanderen.be

